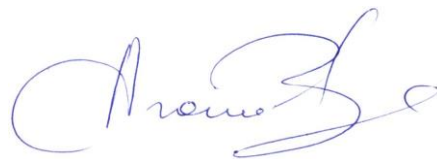

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Агапова Олена Валеріївна

УДК 342.9:351(477:4)(043)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ
У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Реферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Запоріжжя – 2024

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Лученко Дмитро Валентинович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
проректор із наукової роботи;

доктор юридичних наук, професор
Берlach Анатолій Іванович,
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри службового та медичного права;

доктор юридичних наук, професор
Легеза Юлія Олександрівна,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»,
професор кафедри цивільного, господарського
та екологічного права.

Захист відбудеться «26» вересня 2024 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 74, корп. 5, кім. 202-б.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Реферат розісланий «26» серпня 2024 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ш.Н. Гаджієва

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стратегічний курс європейської та євроатлантичної інтеграції України, а також європейська ідентичність Українського народу є конституційними засадами, проголошеними для забезпечення європейського майбутнього України. Шлях до європейської ідентичності сприяє сприйняттю цінностей та розбудові на цьому фундаменті національної правової системи та моделі публічного адміністрування європейського зразка. Динамічний характер євроінтеграційних процесів, воєнно-політична ситуація у країні, продовження реформи публічного адміністрування є факторами, що впливають на трансформацію публічного адміністрування загалом та його правових засад зокрема, в т.ч. й адміністративно-правових, які у правовому фундаменті посідають своє чільне місце з огляду на унікальність їх ресурсу.

Центральною категорією у формуванні та реалізації державної політики щодо захисту прав людини, забезпечення верховенства права, законності, надання адміністративних послуг, захисту від корупції, із «наскрізною» імплементацією європейських правових стандартів у національний правовий простір, є сфера юстиції України, ресурс якої є багатограним й умовно охоплює не тільки судову (традиційний доктринальний погляд), але і позасудову складові частини, роль якої в умовах євроінтеграційних прагнень України невинно зростає, актуалізуючи як підвищену увагу з боку законодавця, так і наукової спільноти, експертного середовища, пересічених громадян. Важко недооцінювати роль та значення сфери юстиції (і особливо позасудової/адміністративної її складової частини) у протидії сучасним викликам та забезпеченні стійкості системи публічного адміністрування, докорінного перегляду векторів формування його національного правового підґрунтя, у контексті пошуку релевантних шляхів подальшого розвитку держави, пріоритезації євроінтеграційних державотворчих та правотворчих процесів. Новаційність розуміння змісту, організаційного та функціонального вимірів юстиції із її умовним поділом на судовий та позасудовий/адміністративний складники у світлі трансформаційних процесів у сфері публічного адміністрування в аспекті реалізації євроінтеграційних прагнень держави загалом, а також із переглядом змісту та призначення адміністративного права, норми якого формують його «фундамент», актуалізують доцільність комплексного тематичного доктринального дослідження, із розробкою сучасного концептуального вирішення проблеми ефективності адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні. Останнє орієнтується на детермінацію розуміння сфери юстиції та публічного адміністрування її із з'ясуванням особливостей адміністративно-правового регулювання останнього, в т.ч. й в аспекті порівняльно-правового аналізу національного та наднаціонального (європейського та міжнародного) його досвіду, виокремлення проблемних аспектів правозастосування та визначення шляхів їх вирішення у розрізі реалізації європейської інтеграції України до «Європейського простору свободи, безпеки та юстиції», адаптації національного законодавства у сфері

позасудової/адміністративної юстиції до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), а також розбудові стійкості адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції до викликів сучасності.

Реалізація невідкладних заходів з адаптації законодавства України до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) й прийняття нових нормативно-правових актів, які визначають засади відповідного галузевого регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції, сприяють прискоренню та завершенню процесів реформування всієї сфери юстиції України із позиціонуванням Міністерства юстиції України як своєрідного «центру прийняття рішень» для забезпечення стабільної та злагодженої роботи у сфері експертного забезпечення правосуддя, примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), виконання кримінальних покарань та пробації, нотаріату, безоплатної правничої допомоги, діяльності арбітражних керуючих, функціонування архівної справи і діловодства тощо. Не забуваючи при цьому, що саме системність в організаційному та функціональному вимірі публічного адміністрування у сфері юстиції, із акцентом уваги на його адміністративно-правові засади, дозволяє не тільки сформувати новаційне уявлення про унікальність його ресурсу, але й виявити проблемні питання ефективного його існування, сформулювати релевантні до викликів євроінтеграційних прагнень держави пропозиції щодо його нормативного, правозастосовчого аспектів.

Аналіз наявних наукових досліджень, присвячених проблемам публічного адміністрування, його адміністративно-правовим засадам як загалом, так і у сфері юстиції зокрема виявив відсутність єдиного розуміння сутності, призначення та особливостей як публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні, так і його адміністративно-правових засад, а тим паче з акцентом уваги на їх релевантність векторам європейської інтеграції. Наукові праці з відповідної тематики присвячені або окремим аспектам публічного адміністрування у сфері юстиції загалом, або окремим проблемним питанням галузевого регулювання відповідних суспільних відносин, або ж проблематиці європеїзації публічного адміністрування та адміністративного права, без спеціалізації досліджень стосовно саме позасудової/адміністративної юстиції.

Так, науково-теоретичне підґрунтя дисертаційної роботи формують наукові праці вчених – представників науки адміністративного права, зокрема: В. Авер'янова, О. Бандурки, В. Бевзенка, А. Берлача, Ю. Битяка, Л. Білої-Тіунової, М. Віхляєва, В. Гарашука, Г. Гончаренко, П. Діхтієвського, О. Дрозда, Н. Железняк, Т. Кагановської, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, О. Кузьменко, Я. Лазура, Ю. Легези, Д. Лученка, Р. Мельника, О. Музичука, В. Настюка, О. Олійника, О. Предместнікова, О. Проневича, А. Свінцицького, С. Стеценка, А. Школика та ін. Фундаментальні праці представників теорії права, а саме С. Бобровник, Н. Пархоменко, О. Петришина, С. Погребняка, П. Рабіновича та ін., стали теоретичним базисом дисертації. Також враховані результати наукових досліджень, безпосередньо присвячених проблематиці правового статусу різних суб'єктів публічної адміністрації й особливостям його реалізації, в т.ч. й в окремих

складниках сфери позасудової/адміністративної юстиції, а саме роботи А. Авторгова, О. Верби, А. Гайченко, В. Мороз та ін. стосовно сфери примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб); В. Галунька, Н. Нестор, О. Олійник, Е. Сімакової-Єфремян, Н. Ткаченко, В. Шевчука, В. Шепітька, М. Шепітька та ін. – сфери експертного забезпечення правосуддя, розвитку судової експертизи; І. Богатирьова, В. Василевич, К. Муравйова, С. Романцової та ін. – сфери примусового виконання кримінальних покарань та пробації; К. Білько, Н. Карнарук, О. Марченка, К. Федорової, К. Чижмарь – нотаріату; С. Бреуса, Т. Вільчика, О. Литвина, Д. Скакун та ін. – безоплатної правничої допомоги; С. Кравцова, В. Миколайця, А. Палкіна, Р. Ханік-Посполітак та ін. – діяльності арбітражних керуючих та сфери банкрутства; Л. Кисельової, Л. Попової, Ю. Сороки та ін. – архівної справи та діловодства. Також були враховані результати досліджень представників інших галузевих правових наук, а саме роботи: Т. Будко, Х. Кобацької, Н. Кузнецової, В. Оболенцева, О. Резнікової, В. Речицького, В. Смородинського, В. Тація, Н. Філіпенко, Д. Ягунова та ін. У разі формулювання авторських висновків, рекомендацій та пропозицій також враховані наукові роботи, безпосередньо присвячені різним аспектам євроінтеграційних процесів, питанням адаптації законодавства України до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) та забезпечення реалізації європейського вектора розвитку держави, а саме роботи К. Бережної, Е. Казміришина, Є. Пономаренко, О. Радишевської, І. Яков'юка та ін. Поряд із цим у дослідженні також були використані наукові праці іноземних учених: G. Abuseridze, A. Duit, R. Goodwin, J. Grasis, M. Natorski, K. Palkova, V. Tumalavičius та ін.

Не заперечуючи наукову цінність наявних тематичних досліджень, все ж таки робіт, безпосередньо присвячених комплексному аналізу сучасного адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції, із акцентом уваги на унікальність ресурсу відповідного складника юстиції загалом, зумовлені цим властивості публічного адміністрування та формування засад галузевого правового регулювання, із пріоритезацією євроінтеграційних векторів державотворчих та правотворчих процесів загалом, на жаль, немає, що й зумовлює актуальність цієї роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження здійснено в межах визначених Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначених Стратегією розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр., затвердженою постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 р. № 12-21, зокрема корелюється із такими напрямками: 1.1.2. Права людини, демократія та верховенство права як основоположні цінності сучасного світу (світоглядно-методологічні аспекти); 1.2.1. Удосконалення інституційного механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу; 1.2.2. Європейська інтеграція як чинник еволюції правової системи України; 1.2.3. Проблеми збереження національної правової ідентичності в умовах

процесу глобалізації та регіональної інтеграції; 1.3.16. Правове забезпечення розмежування повноважень органів державної влади.

Разом із тим дисертація відповідає державним стратегічним та програмним документам, зокрема: Закону України від 18.03.2004 р. № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС»; Указу Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.»; Указу Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021 «Про Національну стратегію у сфері прав людини»; Концепту посилення стійкості демократії в Україні, а також узгоджується з Планом роботи Міністерства юстиції України на 2024 р.; Планом дій Ради Європи для України на 2023–2026 рр. «Стійкість, відновлення та відбудова» від 14.12.2022 р. СМ(2022)187; Проектом плану дій між Україною та ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ: практичний результат до 2025 р.

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертації полягає у тому, щоб на основі аналізу та систематизації наявних наукових підходів, законодавства України та практики його застосування, міжнародного досвіду, а також європейських зобов'язань України в адміністративно-правовій сфері визначити сутність сучасного розуміння юстиції із її поділом на судову та позасудову/адміністративну, сформувати концепцію адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції (зокрема, її позасудової/адміністративної складової частини) в умовах європейської інтеграції як новітнього наукового базису для сучасної вітчизняної нормотворчості та правозастосування.

Відповідно до мети дослідження у ході дисертаційної роботи планується вирішити такі *задачі*:

- з'ясувати правову природу, зміст та сутність «юстиції», проаналізувати поняття «юстиція», синтезувати нові наукові підходи до визначення «сфери юстиції» із її поділом на «сферу судової юстиції» та «сферу позасудової/адміністративної юстиції», обґрунтувати доцільність визначення саме цього її розуміння як «базового» для проведення дисертаційного дослідження, охарактеризувати її складові елементи та сформулювати авторські дефініції цих та інших суміжних понять;

- проаналізувати стан доктринального дослідження проблематики адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції з урахуванням напрацювань вітчизняної адміністративно-правової науки, визначити специфіку етапів генези, охарактеризувати їх та увести до наукового обігу адміністративного права поняття «сфера юстиції»;

- охарактеризувати сучасний стан адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні, визначити тенденції та запропонувати відповідні зміни і доповнення до законодавства;

- розкрити зміст механізму публічного адміністрування у сфері юстиції та продемонструвати, яким чином ресурс кожного з елементів механізму реалізується у практичній площині з урахуванням доктринальних підходів науки адміністративного права;

– надати характеристику суб'єктам загальної компетенції з огляду на особливості їх адміністративно-правового регулювання та встановити унікальну інституційну систему суб'єктів загальної компетенції публічного адміністрування у сфері юстиції України;

– охарактеризувати особливості функціонування Міністерства юстиції України як центрального органу виконавчої влади у сфері публічного адміністрування юстицією в Україні, визначити його внутрішню структуру, а також діяльність підпорядкованих йому суб'єктів на регіональному рівні з огляду на напрями реалізації євроінтеграційної політики;

– визначити актуальну архітектуру суб'єктів спеціальної компетенції адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України за сферами впливу Міністерства юстиції України та виявити особливості адміністративно-правового регулювання, зважаючи на стратегічні пріоритети умов європейської інтеграції;

– здійснити системний аналіз із поглибленим зосередженням базових ознак та системних зв'язків між суб'єктами загальної та спеціальної компетенції публічного адміністрування у сфері юстиції України;

– розкрити «загальний блок» елементів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні через детермінацію функцій (загальних, спеціальних та допоміжних), ідентифікацію мети та аутентифікації завдань через реалізацію встановленого мандату та принципів як найважливіших демократичних засад;

– обґрунтувати роль і значення «інструментального блоку» елементів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції із визначенням його основних складників, а саме: нормативно-правових актів, адміністративних актів, адміністративних договорів та актів-дії, що безпосередньо впливають на ефективність євроінтеграційних процесів;

– окреслити стратегічні вектори європейської інтеграції у сфері юстиції та розкрити процеси реформування суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції з урахуванням підходів, стандартів та вимог законодавства ЄС;

– узагальнити європейський досвід публічного адміністрування у сфері юстиції у країнах ЄС та країнах-кандидатах на вступ до ЄС, визначити шляхи запозичення та адаптації позитивних аспектів у практичну діяльність суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції;

– розкрити питання міжнародного співробітництва, охарактеризувати процес взаємодії національних суб'єктів з іноземними установами та надати рекомендації щодо інтеграції суб'єктів публічної адміністрації до міжнародних та європейських інституцій у сфері позасудової/адміністративної юстиції;

– проаналізувати стан процесу адаптації законодавства України у сфері юстиції до актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) та обґрунтувати його важливість для побудови системи публічного адміністрування європейського зразка;

– висвітлити правові засади та сучасні тенденції розбудови стійкості суб'єктів публічної адміністрації у сфері позасудової/адміністративної юстиції України до викликів сучасності.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у сфері правового, в т.ч. і галузевого, регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні в умовах європейської інтеграції.

Методи дослідження. Для здійснення дисертаційного дослідження використано методологічний базис, який сформований завдяки поєднанню загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання. На всіх етапах дослідження застосовано структурно-логічний та порівняльно-правовий методи, за допомогою яких проаналізовано зміни, що відбулися у доктринальному розумінні юстиції, унормуванні засад, у т.ч. й адміністративно-правових, публічного адміністрування нею. Автором виокремлено закономірності і концептуальні відмінності адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції у європейських країнах/країнах-кандидатах на вступ до ЄС, висвітлюючи та аналізуючи ефективні практики та потенційні напрями для вдосконалення діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції України, адміністративно-правового регулювання їхньої діяльності (підрозділи 2.1–2.4, 3.1–3.3, 4.3, 4.5). За допомогою методів формальної логіки (аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, абстрагування та ін.) виявлено елементи сутнісного наповнення предмета дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Автор використовує як індуктивне, так і дедуктивне міркування для формулювання своїх аргументів. За допомогою застосування аналітичного методу проведено теоретичне узагальнення розуміння юстиції, її складників, елементів механізму публічного адміністрування, елементів механізму адміністративно-правового регулювання на основі доктринальних підходів, сформульованих вітчизняними та зарубіжними вченими-правниками. Вибір аналітичного методу є очевидним у процесі синтезу різних наукових позицій та емпіричних доказів для формулювання всебічного розуміння предмета дослідження. Діалектичний метод дав змогу дослідити внутрішню сутність речей у процесі їх розвитку, а також внутрішні та зовнішні суперечності, зокрема, за допомогою цього методу проаналізовано функції, «загальний» та «інструментальний» блоки елементів механізму публічного адміністрування, сформовано систему суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції, виокремлено складові елементи поняття «позасудова/адміністративна юстиція» (підрозділи 1.4, 2.1–2.4, 3.1.1, 3.2.1, 3.2.2). Герменевтичний і формально-догматичний методи застосовувалися для інтерпретації доктринальних положень та текстів актів законодавства у сфері правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.2.1, 3.2.2; 4.4). Завдяки використанню історико-правового методу було досліджено генезу та роль Міністерства юстиції України у процесах європейської інтеграції та адаптації законодавства України до актів

права Європейського Союзу (acquis ЄС) із акцентом уваги на сферу юстиції (підрозділи 4.1, 4.4). Системний метод дозволив здійснити повне та об'єктивне дослідження відповідного предмета, дослідити зміст мети, завдань та принципів публічного адміністрування у сфері юстиції в аспекті їх адміністративно-правового регулювання (підрозділ 3.1.2). Метод тлумачення правових норм використовується у всьому його видовому розмаїтті, а саме: граматичне, історичне, телеологічне та системне тлумачення, із акцентом уваги на з'ясуванні та осмисленні змісту адміністративно-правових норм, що визначають засади публічного адміністрування у сфері позасудової/адміністративної юстиції (підрозділи 1.1–1.4, 3.2.1, 3.2.2).

Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні договори, нормативно-правові акти Європейського Союзу і закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, акти Міністерства юстиції України та інших органів влади з питань адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції та акти з інших питань, які відповідають тематиці цього дослідження.

Емпіричну базу роботи формують статистичні показники, інформаційні дані щодо практичної діяльності Міністерства юстиції України та суб'єктів спеціальної компетенції публічного адміністрування у сфері юстиції, правова публіцистика тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших в Україні комплексним дослідженням, підготовленим із використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права, яке містить оновлений концептуальний погляд на адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України в умовах європейської інтеграції. В межах проведеної наукової роботи сформульовані нові наукові положення та висновки, зокрема:

уперше:

– запропоновано розгляд юстиції як комплексної правової категорії, із умовним виокремленням двох її складників – «судової» та «позасудової/адміністративної» юстиції, завдяки поєднанню яких і формується її унікальність, зумовлюється місце і роль як об'єкта правового, і зокрема адміністративно-правового регулювання; при цьому поняттям «позасудова/адміністративна юстиція» пропонується охоплювати суспільні відносини у сфері експертного забезпечення правосуддя, нотаріату, організації примусового виконання рішень, виконання кримінальних покарань, пробації, надання безоплатної правничої допомоги, діяльності арбітражних керуючих, архівної справи і діловодства, тобто той складник юстиції, що безпосередньо не пов'язаний із правосуддям, й визначення саме цього її розуміння як «базового» для проведення дисертаційного дослідження;

– запропоновано системний погляд на суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні із виокремленням їх підсистем (суб'єктів загальної, спеціальної компетенції, «базового» суб'єкта), аналізом їх внутрішніх та зовнішніх зав'язків та цільового призначення в умовах реалізації євроінтеграційних прагнень держави, що дозволило не тільки визначити

консолідує характер діяльності «базового» суб'єкта – Міністерства юстиції України щодо юстиції загалом, але й цільовий характер щодо окремих складників останньої суб'єктів спеціальної компетенції (із різним ступенем спеціалізації) та фундаментальну роль у визначенні правових засад функціонування сфери юстиції загалом суб'єктів загальної компетенції;

– визначено євроінтеграційний вектор як узагальнений стратегічний для формування концепції адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні із оновленим поглядом на механізм такого адміністрування, всі його елементи та адміністративно-правові засади існування у контексті врахування оновленого доктринального розуміння ролі і значення адміністративного права у системі національного права, імплементації європейських правових стандартів у національну правотворчу та правозастосовчу діяльність, інтеграції вітчизняного аналогу у «європейський простір юстиції»;

– сформульовано авторські пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції у вигляді проєктів документів програмного та стратегічного характеру за напрямом європейської інтеграції, а саме: «Дорожня карта інтеграції та взаємодії суб'єктів у сфері юстиції із Європейським простором свободи, безпеки та юстиції»; «Концепція розбудови стійкості у сфері юстиції в Україні», План пріоритетних дій створення та розвитку Українського простору судово-експертної діяльності до 2027 р., із виокремленням положень, безпосередньо присвячених окремим складникам юстиції;

– обґрунтовано доцільність класифікаційного поділу суб'єктів, відповідальних за адаптаційні процеси у сфері юстиції в Україні, на такі групи: 1) суб'єкти, відповідальні за загальну координацію та реалізацію механізму адаптації; 2) суб'єкти, що здійснюють скринінг законодавства у сфері юстиції, що сприятиме конкретизації сфери їхньої діяльності за відповідним напрямом, посиленню спеціалізації їхньої діяльності, а також оперативності вирішення завдань, контролю;

– доведено необхідність розбудови «архітектури стійкості» у сфері в Україні за допомогою впровадження «спеціальних інструментів» та унормування засад використання їх ресурсу (цільової фінансової та грантової (проєктної) підтримки; зовнішнього незалежного постійного та перманентного експертного супроводу діяльності суб'єктів публічного адміністрування спеціальної компетенції з боку експертних установ країн ЄС; цифровізації процедур адміністрування, фахова підготовка (за стандартами країн ЄС) кадрового ресурсу для сфери юстиції, процедури міжнародної акредитації суб'єктів професійної діяльності у сфері юстиції тощо);

удосконалено:

– науковий підхід до визначення «загального» (функції, мета, завдання, принципи) та «інструментального» (нормативно-правові, адміністративні акти, адміністративні договори, акти-планування та акти-дії) блоків елементів механізму публічного адміністрування із виокремленням специфіки прояву їх ресурсу у сфері юстиції в умовах реалізації євроінтеграційних векторів

розвитку держави, що у сукупності й зумовлює унікальність та дозволяє відмежувати сферу юстиції від інших сфер діяльності держави в умовах новітніх викликів часу;

- наукові положення стосовно класифікаційного поділу функцій публічного адміністрування у сфері юстиції і запропоновано авторський варіант їх моделі (3D), що реалізується у трьох вимірах: 1) функції загального впливу на сферу юстиції (функції: прогнозування, планування, організації, регулювання, контролю та ін.); 2) функції реалізації основних напрямів діяльності суб'єктів спеціальної компетенції у сфері юстиції (спеціальні функції); 3) функції надзвичайних (неординарних) обставин (функції під час адміністративно-правових режимів, євроінтеграційних процесів, реагування на суспільний запит у сфері юстиції (додаткові функції));

- наукові положення щодо розуміння функціональної спроможності суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції з обґрунтуванням доцільності її підвищення в умовах євроінтеграційних процесів за рахунок активізації системних зв'язків, із застосуванням дворівневого підходу взаємодії Міністерства юстиції України та суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у зазначеній сфері відносин із іншими суб'єктами публічної влади й фіксацією моделей таких взаємин в актах адміністративного законодавства;

- доктринальні положення стосовно інструментарію публічного адміністрування та правових засад його використання, із формулюванням авторських пропозицій щодо оптимізації структури публічного управління у сфері юстиції для впровадження нових правових стандартів використання управлінських методів, технологічних рішень та вдосконалення роботи структурних підрозділів суб'єктів публічної влади у відповідності до норм та стандартів ЄС у напрямі здійснення регулярних заходів з підвищення професійної кваліфікації персоналу публічних службовців, впровадження «фільтру» їх «багатомовної спроможності» до професійної діяльності в умовах інтеграції до європейського простору юстиції, спрощення процедури доступу до адміністративних процедур у сфері юстиції, активізації міжнародної співпраці у зазначеній сфері відносин тощо;

- наукові положення стосовно розуміння міжнародного співробітництва суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції загалом та виокремлення унікальності такого співробітництва у сфері юстиції в умовах інтеграції її до Європейського простору свободи, безпеки та юстиції, а також просторів співробітництва за галузевою ознакою, як-то Європейська мережа судово-експертних установ (European Network of Forensic Science Institutes), Європейська нотаріальна мережа (European Notarial Network), Європейська конфедерація пробації (The Confederation Of European Probation (CEP)), Європейська організація пенітенціарних та виправних служб (The European Organisation of Prison and Correctional Services (EuroPris)), Міжнародний Союз судових виконавців (International Union of Judicial Officers), із одночасним формулюванням рекомендацій щодо унормування засад такого співробітництва тощо;

– наукові положення щодо виокремлення етапів адаптації національного законодавства та інституційного механізму у сфері юстиції загалом до актів права ЄС із формулюванням авторського підходу щодо їх назви та періодизації в аспекті прояву у сфері юстиції;

набули подальшого розвитку:

– наукові положення стосовно визнання засадничої ролі принципів та мети (візії) як елементів механізму публічного адміністрування із одночасним акцентом уваги на специфіку прояву комплексного їх ресурсу (у всьому їх видовому розмаїтті) у сфері юстиції в умовах євроінтеграційних процесів, у т.ч. і за рахунок доповнення переліку їх ознак новими, поява й унормування яких зумовлена потребами реагування на реальні виклики часу;

– наукові положення щодо розуміння правового статусу Міністерства юстиції України, його елементів та специфіки прояву їх в умовах набуття «консолідуючої» ролі Міністерством у сфері юстиції в умовах євроінтеграційних процесів із авторським варіантом класифікаційного поділу елементів відповідного статусу за різними критеріями;

– пропозиції щодо вдосконалення положень чинного законодавства щодо адміністративно-правових засад регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції загалом за рахунок підвищення якості правотворчої діяльності із акцентом уваги на наявні «дефекти якості» законодавства у сфері юстиції і формулюванням можливих варіантів їх вирішення;

– положення порівняльно-правового аналізу засад адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції загалом у країнах ЄС та країнах-кандидатах на вступ до ЄС, засад імплементації іноземного досвіду у національне законодавство з обґрунтуванням доцільності виваженого підходу до такого запозичення у сфері юстиції із тим, щоб забезпечити виконання зобов'язань України щодо інтеграції у європейський простір юстиції, водночас зі збереженням особливостей і запитів національної нормотворчості та правозастосування у зазначеній сфері відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації положення, пропозиції та висновки становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері: для подальших розробок теоретико-методологічних і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції з метою заповнення прогалин та вироблення єдиного наукового підходу до тенденції розвитку сфери юстиції загалом в Україні в умовах європейської інтеграції (Довідка про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації та впровадження її результатів у науковій діяльності Ризького університету імені Страдіня (Латвійська Республіка) від 12.07.2024 р. 3-DPAD-8/286/2024); Акт про впровадження у науково-дослідну діяльність та освітній процес юридичного факультету Запорізького національного університету від 16.05.2024 р.);

– у *законопроектній і правотворчій діяльності*: під час розробки змін і доповнень до актів адміністративного законодавства України, пов'язаних із адаптацією законодавства України до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС), виконанням міжнародних зобов'язань у сфері юстиції (Довідка про впровадження у практичну діяльність Міністерства юстиції України від 26.02.2024 р. № 30302/А-5807/6.2);

– у *правозастосовній діяльності*: для підвищення ефективності діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції, впровадження європейських правових стандартів у національну практику для інтеграції до європейського простору юстиції (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову та судово-експертну діяльність Науково-дослідного центру незалежних судових експертиз Міністерства юстиції України від 12.06.2024 р. № ВН/23/2024);

– в *освітньому процесі*: під час підготовки навчально-методичних матеріалів, посібників і підручників для викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового блоку, зокрема: «Адміністративне право України», «Адміністративне право країн ЄС», «Правове регулювання публічного адміністрування» (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 22.05.2024 р.; Акт про впровадження у науково-дослідну діяльність та освітній процес юридичного факультету Запорізького національного університету від 16.05.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є кваліфікаційною науковою працею, наукова новизна, висновки та пропозиції сформульовано автором самостійно з використанням новітніх досягнень вітчизняної науки адміністративного права, робіт іноземних учених й обґрунтовано на підставі власних досліджень. Окремі наукові праці здобувачкою підготовлені у співавторстві. У межах підготовки наукових публікацій у співавторстві здобувачем зроблено особистий внесок, що полягає в отриманні таких наукових результатів:

– у науковій публікації “Strengthening the Justice Sector in Ukraine and European Assistance in Response to Russia’s Aggression” досліджено нормативно-правові передумови та заходи забезпечення суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у сфері юстиції України європейською допомогою (розбудова інституційної стійкості судово-експертних установ, оновлення програмних документів у системі виконання кримінальних покарань та пробації, забезпечення правової та експертної підтримки суб'єктів надання безоплатної правничої допомоги в частині відшкодування шкоди, завданої особам, які постраждали від війни тощо);

– у науковій публікації “The Contribution of Forensic Examination to Ensuring the Right to a Fair Trial within ECtHR Case-law” проаналізовано практику застосування ст. 6 Європейської конвенції з прав людини у рішеннях Європейського суду з прав людини у контексті використання спеціальних знань (проведення судової експертизи);

– у науковій публікації “The Effect of Sanctions Against the Background of the Russian Occupation of Ukraine” встановлено, що військова агресія росії вплинула на розбудову архітектури суб’єктів, що запроваджують санкції. Досліджено національних та міжнародних акторів, що забезпечують реалізацію санкційної політики;

– у науковій публікації “OER as a Tool for Sustainable Development: The Ukrainian-Latvian Experience of Forensic Science Experts” реалізовано ідею щодо започаткування відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources) під час підготовки судових експертів, проаналізовано досвід України та Латвійської Республіки, підготовлено порівняльні таблиці з аналізом українського та латвійського законодавства щодо процесу підготовки судових експертів;

– у науковій публікації “Migration From Georgia and Ukraine in the Context of Russian Aggression” визначено міграційну політику Міністерства юстиції Грузії, проаналізовано європейський шлях Грузії у сфері міграції для виконання критеріїв членства у Європейському Союзі, здійснено порівняння українського та грузинського кейсів та впливу воєнного вторгнення на публічне адміністрування;

– у науковій публікації “Legal Tech in Legal Education: Global Perspectives and Challenges from the Latvian-Ukrainian Experience. Society. Integration. Education” розроблено підхід до вдосконалення публічного адміністрування за допомогою діджитал-інструментів, як-то юридичні технології (LegalTech). Сформовано рекомендації щодо необхідності оволодіння новим рівнем грамотності у цьому діджиталізованому світі та під час підготовки юристів;

– у науковій публікації “International Projects as a New Form of Collaboration in the Sphere of Expert Ensuring of Justice” акцентовано на нових формах взаємодії експертних установ у межах реалізації проєктної діяльності та встановлено, що участь у міжнародних наукових проєктах та конкурсах двостороннього наукового співробітництва забезпечують прискорення інтеграції експертних установ як впливових акторів у Європейський дослідницький простір (European Research Area) та Європейський простір Вищої освіти (European Higher Education Area).

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, узагальнення та висновки оприлюднені на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, конгресах, зокрема: «Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення» (м. Харків, 2019 р., 2020 р.); «III Харківський міжнародний юридичний форум “Актуальні проблеми адміністративно-правової науки” (до 95-річчя від дня народження Р.С. Павловського)» (м. Харків, 2019 р.); «Актуальні питання судової експертизи і криміналістики» (м. Харків, 2021 р.); «Євроінтеграційні вектори реформ у сфері публічного адміністрування» (м. Харків, 2023 р.); «Актуальні проблеми правової науки» (м. Запоріжжя, 2024 р.); «Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції» (м. Запоріжжя, 2024 р.). Також результати дослідження були використані під час виконання українсько-латвійських науково-дослідних проєктів (наукове керівництво проєктами як представник української сторони): «Відкритий

освітній ресурс: судова експертиза» (Open Educational Resource: Forensic Science) (2021–2022 pp.), «Університет передового досвіду: процес трансформації та адаптації до викликів сучасності» (Best Practice University: Transformation and Adaptation Process in Challenging Environments) (2023–2024 pp.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 38 наукових публікаціях, зокрема: у 30 статтях, з яких 19 опубліковано у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України (видання категорії «Б»), 1 – опублікована в науковому періодичному виданні України, яке на дату публікації було нефаховим, 10 – опубліковано у наукових періодичних виданнях інших держав, у тому числі 6 статей проіндексовано у наукометричних базах даних Web of Science Core Collection і Scopus, з яких 1 стаття проіндексована у виданні, включеному до другого квартилю (Q2), а також у 1 розділі колективної монографії, опублікованій у закордонному виданні, та 7 тезах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, конгресах.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, які містять 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 506 сторінок, з яких основного тексту – 376 сторінок. Список використаних джерел налічує 645 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету й завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, окреслено основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію і публікацію результатів дослідження, його структуру.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України» складається з чотирьох підрозділів, в яких розмежовуються ключові правові категорії, досліджується генеза поняття «юстиція», питання адміністративно-правового регулювання та на основі доктринального аналізу запропоновано авторський підхід до розуміння механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України.

У *підрозділі 1.1 «Юстиція (позасудова/адміністративна) як об'єкт адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування: поняття та зміст»* досліджено зміст поняття «юстиція», запропоновано розглядати юстицію як комплексну правову категорію з умовним виокремленням двох її складників – «судової» та «позасудової/адміністративної» юстиції. Встановлено відхід від моносуб'єктності у сучасному розумінні юстиції (зокрема, її організаційний та функціональний аспекти), а саме: судових інституцій і

перехід до полісуб'єктної ознаки юстиції з акцентом уваги на тих її суб'єктах (несудових), діяльність яких безпосередньо або ж опосередковано пов'язана із забезпеченням (а не із ним самим) правосуддя, судочинства, охорони і захисту прав, законних інтересів особи та держави. Обґрунтовується доцільність комплексного підходу до розуміння реального змісту юстиції, розгляду її у так званому «широкому» розумінні та пропонується поняттям «позасудова/адміністративна юстиція» охоплювати суспільні відносини у сфері експертного забезпечення правосуддя, нотаріату, організації примусового виконання рішень, виконання кримінальних покарань, пробації, надання безоплатної правничої допомоги, діяльності арбітражних керуючих, архівної справи і діловодства, тобто той складник юстиції, що безпосередньо не пов'язаний із правосуддям. Обґрунтовується доцільність визначення саме цього її розуміння й використання як «базового» для проведення дисертаційного дослідження, для формування відповідної авторської концепції.

У підрозділі 1.2 «Стан дослідження адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції у вітчизняній адміністративно-правовій науці: напрями та їх характеристика», встановлено не вирішені у науковій доктрині питання адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції й актуальність виконання дослідження заявленої у темі роботи проблематики, зумовлених практичною реалізацією сучасних євроінтеграційних прагнень нашої держави.

Проаналізовано наявні тематичні наукові положення вчених – представників адміністративного права В. Авер'янова, О. Бандурки, В. Бевзенка, А. Берлача, Ю. Битяка, В. Галуцька, С. Ківалова, Т. Коломоєць, В. Колпакова, Д. Лученка, О. Предместнікова, О. Радишевської, С. Стеценка та ін., що дозволили умовно виокремити декілька «базових» («домінуючих») напрямів («векторів») у дослідженні адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції. Виокремлено «узагальнений» вектор та визначено, що сфера юстиції розглядається як один зі складових елементів об'єкта адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування загалом (складником адміністративно-політичної сфери) й узагальненою характеристикою такого регулювання. Другим вектором «елементним» визначено дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування в окремих складниках змісту «позасудової/адміністративної» юстиції, як-то: нотаріату, адвокатури, реєстрації актів цивільного стану, державної виконавчої служби тощо. Третій вектор «інструментальний» запропоновано розглядати як такий, що безпосередньо пов'язаний із окремими аспектами (елементами, інструментами) механізму публічного адміністрування у сфері юстиції загалом із акцентом уваги на регулюючий вплив норм адміністративного права. Продемонстровано нерозривний зв'язок результативності відповідних доктринальних тематичних досліджень із векторами розвитку галузевої правової науки загалом, кореляцію їх залежно від запитів часу у формуванні наукового базису для нормотворчості та правозастосування й пріоритезацію напрямів вітчизняних державотворчих та правотворчих процесів (зокрема, й в умовах європейської інтеграції).

У підрозділі 1.3 «Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України: законодавчий аспект» визначено сучасні підходи у вітчизняній правовій науці до розуміння поняття «законодавство», сформульовано положення про доцільність розгляду законодавства у широкому та вузькому розумінні. Аналіз законодавства, яке визначає засади адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні, дозволяє стверджувати, що воно є досить великим за своїми кількісними показниками, включає як законодавчі, так і численні підзаконні акти. Акцентовано увагу на особливій ролі підзаконних нормативно-правових актів, на які припадає важлива частка адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції, з огляду на необхідність оперативного реагування у всіх складниках сфери юстиції, з огляду на всі виклики часу. Відзначено, що «кількарівневість» є характерною особливістю законодавства, що регулює відносини публічного адміністрування у сфері юстиції і включає такі рівні: перший рівень – це наднаціональний (міжнародно-правові та європейські стандарти); другий рівень – національний із його внутрішнім поділом на законодавчий та підзаконний. Обґрунтовано тезу про можливість і доцільність здійснення систематизації актів законодавства у сфері юстиції для того, щоб «стабілізувати» сферу регулюючого впливу й визначити зміст юстиції, в т.ч. й із виокремленням у її змісті юстиції.

У підрозділі 1.4 «Механізм публічного адміністрування: адміністративно-правовий доктринальний аналіз поняття та складників» проаналізовано доктринальні підходи вчених-правників до проблематики «механізму публічного адміністрування», що сприяло формулюванню ключових концептуальних тез. По-перше, механізм публічного адміністрування розглянуто як сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів – суб'єктів, об'єктів та інструментів, за допомогою яких і забезпечується публічне адміністрування, із урахуванням специфіки сфери. По-друге, встановлено, що до основних «блоків» (складників) механізму публічного адміністрування належить «суб'єктний», «об'єктний» та «змістовний». По-третє, визначено, що інструментами публічного адміністрування у сфері юстиції є адміністративні акти, нормативно-правові акти, адміністративні договори, акти-плани, акти-дії (фактичні дії), поєднання унікального ресурсу яких і дозволяє забезпечити ефективність відповідного адміністрування у сфері юстиції.

Розділ 2 «Система суб'єктів адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України» складається з чотирьох підрозділів, присвячених дослідженню системи суб'єктів публічної адміністрації загальної та спеціальної компетенції, що забезпечують публічні інтереси та реалізацію державної політики у сфері юстиції, визначенню «інтегруючої» ролі Міністерства юстиції України як «центру прийняття рішень» у відповідній системі й розкриттю зв'язків (із поділом їх на внутрішні та зовнішні) між суб'єктами різного рівня та мети, що й забезпечує унікальність всієї системи.

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти загальної компетенції адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України» на підставі сформульованих доктринальних галузевих підходів до класифікації суб'єктів обґрунтовано існування інституційної системи суб'єктів публічного адміністрування загальної компетенції у сфері юстиції та запропоновано їх класифікацію на 3 групи: 1) загальнополітичні суб'єкти, що відповідають за формування та реалізацію державної політики у сфері юстиції України; 2) інші центральні органи виконавчої влади, що впливають на функціонування сфери юстиції України; 3) місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що мають окремі повноваження у сфері юстиції України. У межах дослідження суб'єктів першої групи зосереджено увагу на тих, що належать до групи загальнополітичних, визначено увагу на повноваженнях Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та міністерств, що загалом впливають на сферу юстиції України. До інших центральних органів виконавчої влади, що безпосередньо впливають на сферу юстиції України, віднесено Державну архівну службу України, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство з питань державної служби України та ін. Досліджено роль місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як представників регіонального та місцевого рівнів адміністрування із акцентом на відповідну особливість прояву компетенції у сфері юстиції. Запропоновано під «системою суб'єктів загальної компетенції публічного адміністрування у сфері юстиції» розуміти сукупність суб'єктів публічної адміністрації державного, регіонального та місцевого рівнів, діяльність яких регламентована нормами адміністративного права та спрямована на впорядкування процесів виникнення, зміни та припинення конкретних адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері юстиції, з метою досягнення загальної мети – забезпечення дотримання прав, свобод людини і громадянина.

У підрозділі 2.2 «Міністерство юстиції України – центральний орган виконавчої влади у сфері публічного адміністрування юстицією в Україні» досліджено особливості функціонально-організаційної структури Міністерства юстиції України (діяльність департаментів, директоратів, відділів, управлінь та інших структурних підрозділів), елементів його правового статусу, а також основним напрямом діяльності його територіальних органів. За результатами аналізу структури Міністерства юстиції України встановлено, що загалом вона ієрархічно побудована, складається із низки структурних підрозділів, які виконують різні залежно від напрямку та делегованих повноважень функції, у тому числі з урахуванням євроінтеграційних завдань для України. Встановлено, що у сфері публічного адміністрування сферою юстиції саме Мін'юст набуває виключних, непритаманних іншим центральним органам виконавчої влади елементів правового статусу, що дозволяє вести мову про його особливий, інтеграційний статус під час реалізації державної правової політики, забезпечення дотримання фундаментальних принципів права, прав і свобод

людини та громадянина, що сприяє оперативному та якісному наданню послуг, розв'язанню правових конфліктів задля досягнення справедливості та стабільності, які пронизують всі складники системи юстиції на всій території України.

У підрозділі 2.3 «Суб'єкти спеціальної компетенції адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України» з'ясовано, що публічне адміністрування у сфері юстиції України здійснюється розгалуженою системою суб'єктів, які, здійснюючи широкий діапазон вузькоспеціалізованих напрямів діяльності, виступають учасниками різних адміністративно-правових відносин, що й дозволяє вести мову про них як про суб'єктів публічної адміністрації зі спеціальною компетенцією. Визначено, що правовий статус останніх детально регламентується галузевими нормативно-правовими актами, із акцентом саме на вузькоспеціалізовану сферу їхньої діяльності та із підпорядкуванням їх Міністерству юстиції України. Зауважено, що Міністерство юстиції України здійснює свій владно-організуючий вплив через відповідних суб'єктів: 1) у сфері експертного забезпечення правосуддя; 2) у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб); 3) у сфері виконання кримінальних покарань та пробації; 4) у сфері нотаріату; 5) у сфері безоплатної правничої допомоги; 6) у сфері діяльності арбітражних керуючих та з питань банкрутства; 7) у сфері архівної справи і діловодства. Доведено, що саме вузькоспеціалізований характер діяльності відповідних суб'єктів дозволяє врахувати особливість усіх складників сфери юстиції та забезпечити її ефективне функціонування загалом. Детально проаналізовано правовий статус та особливості його реалізації з акцентом на кожного суб'єкта публічної адміністрації спеціальної компетенції, що функціонує у сфері юстиції, та продемонстровано вплив євроінтеграційних реформ на зміну підходів до діяльності кожного із відповідних суб'єктів публічного адміністрування з одночасним акцентом уваги на системний характер діяльності цих суб'єктів в умовах новітніх викликів часу.

У підрозділі 2.4 «Системні зв'язки між суб'єктами адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України» проаналізовано роль і значення суб'єктів загальної та спеціальної компетенції у сфері юстиції у забезпеченні функціонування відповідних суб'єктів саме як системи. Детально охарактеризовано приклади зв'язків між суб'єктами загальної та спеціальної компетенції у сфері юстиції з обґрунтуванням авторського варіанту дворівневого підходу до дослідження їх ресурсу. Системні зв'язки першого рівня охоплюють взаємодію Міністерства юстиції України із зовнішнім середовищем (Офісом Президента України, Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, громадськістю тощо). В межах розгляду системних зв'язків другого рівня продемонстровано взаємодію суб'єктів спеціальної компетенції у сфері юстиції із зовнішнім середовищем з урахуванням пріоритезації напрямів євроінтеграційного співробітництва. Обґрунтовано існування і внутрішніх зав'язків із їх поділом на: зв'язки у підсистемах суб'єктів загальної та спеціальної компетенції відповідно, а також між суб'єктами цих підсистем, що й дозволяє

відмежовувати їх від інших суб'єктів публічного адміністрування. Доводиться важлива роль мети як «стабілізуючої» ознаки відповідної системи суб'єктів. На підставі узагальнення отриманих результатів запропоновано авторське розуміння системи суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції як сукупності суб'єктів публічної адміністрації загальної та спеціальної компетенції, що характеризується єдністю та цілісністю, перебуває у взаємодії із зовнішнім середовищем та забезпечує умови для реалізації державної політики у сфері юстиції.

Розділ 3 «Загальний блок» та «інструментальний блок» елементів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України: адміністративно-правовий зріз» складається з чотирьох підрозділів та присвячений комплексному аналізу функцій, мети, завдань та принципів публічного адміністрування як елементів «загального блоку» механізму публічного адміністрування, а також дослідженню нормативно-правових актів, адміністративних актів, адміністративних договорів, актів-планування та актів-дії як елементів «інструментального блоку» механізму публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні.

У підрозділі 3.1 «“Загальний блок” елементів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України: адміністративно-правовий аналіз» розглядаються функції, мета, завдання та принципи публічного адміністрування у сфері юстиції України.

У підрозділі 3.1.1 «Функції публічного адміністрування у сфері юстиції України» виокремлено і проаналізовано загальні (прогнозування, планування, організація, регулювання, контролю та ін.), спеціальні (нормотворча, правоохоронна, регулятивна, дозвольно-реєстраційна, функція правової експертизи, функція представництва інтересів держави у судах України; функція захисту інтересів держави у Європейському суді з прав людини та ін.) та допоміжні (функція кадрового забезпечення, функція фінансового та матеріально-технічного забезпечення та ін.) функції публічного адміністрування у сфері юстиції. Наголошено, що всім функціям у сфері юстиції притаманна ознака комплексності, що і дозволило запропонувати їх розгляд як своєрідної 3D (тривимірної) моделі. Під функціями публічного адміністрування у сфері юстиції обґрунтовано розуміти основні напрями діяльності, набір завдань суб'єктів публічної адміністрації загальної та спеціальної компетенції, які вони здійснюють на підставі нормативно-правових актів з метою досягнення цілей публічного адміністрування у сфері юстиції. Розмаїття відповідних функцій дозволяє здійснити класифікаційний їх розподіл задля з'ясування унікальності ресурсу кожної із них (з використанням різних критеріїв), водночас обґрунтовується й доцільність комплексного погляду на них, оскільки лише у сукупності своїй вони забезпечують реалізацію відповідного складника інструментарію публічного адміністрування у сфері юстиції.

У підпідрозділі 3.1.2 «Мета, завдання та принципи публічного адміністрування у сфері юстиції України» з'ясовано, що мета є «стрижнем» механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України та спрямована на забезпечення формування та реалізації державної політики, ефективної роботи суб'єктів публічної адміністрації щодо створення належних умов організації роботи у сферах: експертного забезпечення правосуддя; організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб); виконання кримінальних покарань та пробації; нотаріату; безоплатної правничої допомоги; діяльності арбітражних керуючих та з питань банкрутства; архівної справи і діловодства, в тому числі здійснення інших напрямів діяльності, задля справедливого забезпечення прав, свобод, законних публічних та приватних інтересів фізичних та юридичних осіб. Встановлено нерозривний зв'язок мети і завдань як невід'ємних складників інструментарію публічного адміністрування, і на прикладі Міністерства юстиції України продемонстровано особливості реалізації мети і завдань під час реалізації відповідного правового статусу з акцентом на кореляцію елементів останнього і складників інструментарію публічного адміністрування. Додатково запропоновано авторський варіант поділу завдань Міністерства юстиції України на групи, такі як: 1) формування та реалізація державної політики у сфері юстиції; 2) контроль за дотриманням прав людини і громадянина, запобігання та протидія правопорушенням та злочинам у випадках, визначених законодавством; 3) забезпечення самопредставництва Мін'юсту, представництва інтересів держави у міжнародних і національних судах або інституціях, у випадках, визначених законодавством та ін., та проаналізовано кореляцію відповідного поділу завдань із функціями Міністерства юстиції України, в т.ч. й із акцентом на її модифікацію в умовах новітніх викликів часу. Акцентовано увагу на існуванні нерозривного зв'язку між принципами (засадничими положеннями) та належною реалізацією суб'єктами публічної адміністрації мети та завдань як складників «базового блоку» інструментарію публічного адміністрування. Виокремлено загальні (верховенство права; забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина; законність; транспарентність; справедливість; ефективність, доброчесність та ін.) та спеціальні (доступність безоплатної правничої допомоги, розумність строків виконавчого провадження; об'єктивність і повнота експертного дослідження та ін.) принципи публічного адміністрування у сфері юстиції, обґрунтовано їх засадничу роль у «загальному блоці інструментарію» публічного адміністрування у сфері юстиції, а також виділено специфіку їх нормативної фіксації та реалізації у процесі правозастосування у зазначеній сфері відносин.

У підрозділі 3.2 «“Інструментальний блок” елементів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України: адміністративно-правовий зріз» розглядаються нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори, акти планування та акти-дії як елементи «інструментального блоку» механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України.

У підпідрозділі 3.2.1 «Нормативно-правові акти та адміністративні акти як інструменти публічного адміністрування у сфері юстиції України» встановлено, що як елементи «інструментального блоку» механізму публічного адміністрування у сфері юстиції варто виокремлювати: нормативно-правовий акт як офіційний, прийнятий у встановленому законом порядку, розрахований на неодноразове застосування щодо невизначеного кола осіб акт, виданий суб'єктом публічного адміністрування, що містить норму адміністративного права (правило поведінки), яка встановлює, змінює, припиняє правовідносини у сфері юстиції. Відзначено превалювання підзаконних нормативно-правових актів, їх несистематизованість, що ускладнює процедуру їх тлумачення та застосування, з огляду на різноманіття суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції та комплексний характер останньої. Виокремлено основні ознаки таких актів, як-то: офіційний характер, нормативний зміст, прийняття суб'єктом публічного адміністрування, сфера регулюючого впливу – відносини юстиції, неодноразовість застосування, невизначене коло осіб, щодо яких діє регулюючий вплив, унормована процедура прийняття, забезпеченість примусовою силою стосовно застосування. Саме поєднання цих ознак і забезпечує ресурс відповідних актів як таких, що визначають засади (роль підґрунтя) публічного адміністрування у сфері юстиції.

Натомість адміністративні акти запропоновано розглядати як акти (результати діяльності) суб'єктів публічного адміністрування індивідуального характеру, прийнятих для вирішення конкретних справ у сфері юстиції та спрямованих на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (кола осіб) у відповідній сфері суспільних відносин. Також запропоновано перелік основних ознак адміністративних актів, які й дозволяють виділити їх самостійними складниками «інструментального блоку» механізму публічного адміністрування, серед яких: індивідуальний характер, одноразовість, прийняття у встановленому законом порядку суб'єктом публічної адміністрації, цільова зорієнтованість на права, свободи, інтереси суб'єктів відносин у сфері юстиції. Запропоновано авторський варіант кореляції адміністративних актів і компетенції суб'єктів їх прийняття з акцентом уваги на її «дефекти» (компетентнісний аспект, розподіл спеціалізації, формальні ознаки тощо) і формулювання можливості варіантів їх усунення.

У підпідрозділі 3.2.2 «Адміністративні договори, акти планування та активності як елементи “інструментального блоку” механізму публічного адміністрування у сфері юстиції України» запропоновано класифікацію адміністративних договорів з огляду на різноманіття суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції та надані їм повноваження стосовно укладання таких договорів (за предметом регулюючого впливу; залежно від суб'єкта їх укладання; за формою тощо), із обґрунтуванням ролі і значення кожного їх різновиду для різних складників сфери юстиції в умовах реагування на виклики часу. Встановлено, що акти-планування є різновидом публічно-владних рішень переважно суб'єктів публічної адміністрації зі спеціальною компетенцією, які зорієнтовані на здійснення, реалізацію публічно-владних функцій у сфері юстиції, задля реалізації функцій планування публічного адміністрування.

Унікальність ресурсу актив-планування дозволяє забезпечити системність і сталість відповідного адміністрування та ефективність його ресурсного супроводу. Акти-дії запропоновано розглядати як додатковий інструмент публічного адміністрування зі специфічним та ексклюзивним правовим алгоритмом дій суб'єктів публічної адміністрації щодо встановлення, зміни або припинення суб'єктивних прав і обов'язків у сфері юстиції. Детальний аналіз їх різновидів дозволив сформулювати висновок про недооцінювання унікальності їх ресурсу у механізмі публічного адміністрування у сфері юстиції, наявність прогалин у правовому підґрунті для їх використання та запропонувати рекомендації щодо можливого їх усунення.

Розділ 4 «Міжнародне співробітництво та шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України в умовах європейської інтеграції» складається з п'яти підрозділів та присвячений комплексному порівняльно-правовому дослідженню досвіду адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції зарубіжних країн, реалізації європейського вектора розвитку публічного адміністрування у сфері юстиції, питанням міжнародного співробітництва та інтеграції суб'єктів публічної адміністрації до міжнародних та європейських інституцій, аналізу процесу адаптації законодавства України та стійкості суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції до викликів сучасності.

У підрозділі 4.1 *«Європейська інтеграція як стратегічний вектор розвитку адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України»* запропоновано та проаналізовано основні напрями діяльності щодо забезпечення впровадження європейського вектора державотворення та правотворення (зокрема, галузевого): прийняття законодавчих актів, що забезпечують євроінтеграційний вектор розвитку; удосконалення механізму адміністрування у сфері надання безоплатної правничої допомоги; реформування нотаріату; реформування пенітенціарної системи України; реформування сфери експертного забезпечення правосуддя; впровадження європейської моделі публічного адміністрування у сфері організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів; розвиток та вдосконалення діяльності арбітражних керуючих, законодавства у сфері банкрутства у відповідності до вимог ЄС та ін. Кожен із напрямів розглядається в аспекті кореляції його із загальними напрямками сучасної вітчизняної нормотворчості з акцентом уваги на запити часу, національні особливості, а також у співвідношенні зі стратегічними векторами правотворчих процесів, зовнішніми зобов'язаннями України.

У підрозділі 4.2 *«Організація і правове забезпечення публічного адміністрування у сфері юстиції у країнах ЄС та країнах-кандидатах на вступ до ЄС (на прикладі досвіду Латвійської Республіки, Республіки Польща та Грузії)»* досліджено організаційну структуру органів та установ, що входять до сфери юстиції Латвійської Республіки, Республіки Польща та Грузії, їх функціонування, а також позитивну практику відповідного адміністрування та галузевого правового регулювання його засад. Визначено специфіку та

особливості функціонування Міністерства юстиції Латвійської Республіки, проаналізовано латвійські нормативно-правові акти, що регламентують основні напрями діяльності у сфері юстиції, офіційні медіаджерела суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції та наукові публікації латвійських учених-юристів, що дозволило узагальнити та виокремити три групи функцій Міністерства юстиції Латвійської Республіки, як-то: 1) формування та реалізація державної політики у сфері юстиції; 2) забезпечення нагляду та контролю у сфері юстиції Латвійської Республіки; 3) виконання функцій спільно з іншими суб'єктами публічного адміністрування та ін. Зосереджено увагу на стратегічних напрямках розвитку сфери юстиції Республіки Польща, серед яких виокремлено такі як: удосконалення діяльності шляхом широкого впровадження електронних послуг та сучасних технологій у систему юстиції (цифрування); підвищення компетентності та кваліфікації працівників системи юстиції; активізація та розвиток трудових навичок, адаптованих до умов, що швидко змінюються (наприклад, пандемія); удосконалення системи безоплатної правової допомоги, безоплатних громадянських консультацій та правової освіти; популяризація медіації та інших мирних способів вирішення спорів та ін. Реалізація відповідного функціоналу дозволяє Міністерству відігравати координаційну, інтеграційну роль у публічному управлінні у сфері юстиції з усуненням будь-яких дублювань на рівні суб'єктів спеціальної компетенції. Це зумовлює визначеність, оптимальність і водночас спрощеність відповідного елемента механізму публічного адміністрування у сфері юстиції, що цілком можна було б розглянути як практику, яку можна було б запозичити і для України.

З'ясовано, що сферу юстиції у Грузії формують елементи, серед яких: діяльність у сфері правового забезпечення, експертизи, реєстрації нормативно-правових актів; виконання міжнародних зобов'язань; реєстрація актів цивільного стану, міграція та питання громадянства; державне регулювання нотаріальної діяльності; забезпечення освіти та підвищення кваліфікації співробітників органів юстиції; окремі правоохоронні функції та інші завдання, покладені законодавством Грузії, та ін. Незважаючи на певну типовість змісту сфери юстиції (як і в Україні), доведено, що результативною є практика унормування засад публічного адміністрування у кожному із її складників із акцентом на їх узгодженість із європейськими правовими стандартами, що істотно спрощує процедуру інтеграції у «європейський простір позасудової юстиції», що, беззаперечно, варто було б врахувати в Україні, з огляду на стратегічність відповідного вектора сучасних вітчизняних правотворчих процесів.

У підрозділі 4.3 «Міжнародне співробітництво та інтеграція суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції до простору міжнародних та європейських інституцій» наголошується на пріоритетності відповідного вектора державотворчих та правотворчих процесів. Обґрунтовано, що інтеграція до міжнародного та європейського просторів (економічного, політичного, нотаріального, судово-експертного тощо) сприяє суттєвим зрушенням у реалізації національних реформ щодо впровадження європейських

цінностей – верховенства права, свободи, гідності та інших – у діяльність суб'єктів публічної адміністрації. Окрему увагу присвячено діяльності спеціальних структурних підрозділів Міністерства юстиції України, що забезпечують організаційний, ресурсний супровід заходів з міжнародного співробітництва у сфері юстиції. Проаналізовано актуальний стан міжнародного співробітництва та інтеграції національних суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції до простору міжнародних та європейських інституцій у сфері юстиції, виокремлено низку проблемних питань (правотворчого, інституційного, ресурсного змісту) й запропоновано шляхи їх можливого вирішення.

У підрозділі 4.4 «Адаптація законодавства України у сфері юстиції до актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС)» встановлено, що одним зі стратегічних векторів європейського розвитку у сфері юстиції загалом та публічного адміністрування зокрема з акцентом на галузевий правовий його супровід є реалізація програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Визначено профільні органи, відповідальні за процеси адаптації у сфері юстиції у ретроспективному зрізі, починаючи з 1999 р. і до сьогодні, проаналізовано результати їхньої діяльності. Акцентовано увагу на тому, що сучасний стан реалізації процесу адаптації законодавства України в умовах повномасштабної зовнішньої збройної агресії характеризується істотним прискоренням його темпів (порівняно із базовим варіантом), а також максимальною концентрацією зусиль усіх суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції для забезпечення результативності процесу адаптації нормативних актів щодо захисту прав людини, діджиталізації управлінських процесів, доступу громадян до публічних послуг, безоплатної правової допомоги, забезпечення належного функціонування судово-експертної діяльності, кримінально-виконавчої системи та інших суміжних з правосуддям правових інститутів до європейських стандартів. Проаналізовано зміст переговорних розділів «Судова влада та фундаментальні права» (Розділ 23), «Юстиція, свобода та безпека» (Розділ 24) та визначено конкретні етапи процесу адаптації національного законодавства у сфері юстиції до актів права ЄС.

У підрозділі 4.5 «Правові засади забезпечення стійкості суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції до викликів сучасності» проаналізовано систему нормативно-правових актів національного та міжнародного рівня щодо розбудови стійкості та їх вплив на сферу юстиції України. Виділено та охарактеризовано основні напрями розбудови стійкості із демонстрацією їх результативності на конкретних прикладах (забезпечення виконання рішень Європейського суду з прав людини та імплементація Європейської конвенції з прав людини, здійснення заходів зі стійкості у сфері пенітенціарної системи та пробації, зміцнення професійної спроможності юристів, якості юридичної освіти та підтримка розвитку Національної асоціації адвокатів України, інших юридичних об'єднань та організацій громадянського суспільства, а також системи безоплатної правової допомоги та ін.). Запропоновано авторський інструментарій розбудови стійкості системи суб'єктів публічної адміністрації у

сфері юстиції у кризових ситуаціях із формулюванням можливих моделей його унормування. Запропоновано розглядати стійкість у сфері юстиції як складовий елемент ефективного функціонування суб'єктів публічної адміністрації, що вимагає системної роботи, впровадження комплексу заходів та постійного моніторингу ефективності діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що полягає у формулюванні концептуальних засад адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в умовах європейської інтеграції. За результатами дисертаційної роботи сформульовано такі основні висновки:

1. З'ясовано на підставі узагальнення доктринальних підходів до розуміння генези поняття «юстиція» його комплексний характер з акцентом уваги на його полісуб'єктності, що дозволило охопити повний спектр цільового функціоналу всіх суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції України, виокремити судову та позасудову/адміністративну складову частину та ввести до понятійного апарату науки адміністративного права визначення не тільки «сфера судової юстиції», а і «сфера позасудової/адміністративної юстиції» як суспільних відносин у сфері експертного забезпечення правосуддя, нотаріату, організації примусового виконання рішень, виконання кримінальних покарань, пробації, надання безоплатної правничої допомоги, діяльності арбітражних керуючих, архівної справи і діловодства; фактично розглядаючи її як той складник юстиції, що безпосередньо не пов'язаний із правосуддям. Визначення саме цього її розуміння й було вибрано як «базове» для проведення відповідного дисертаційного дослідження.

2. Доведено, що дослідження адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції здійснюється шляхом застосування «полівекторного» підходу, що зумовило не тільки етапність у генезі дослідження феномену юстиції та адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції, але й формування різноваріативності підходів до такого дослідження, як-то: «узагальнений», за якого сфера юстиції є одним зі складових елементів предмета адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування та частиною адміністративно-політичної сфери діяльності держави; «елементний», присвячений аналізу окремих складників змісту юстиції, а відповідно, й галузевого регулювання публічного адміністрування останніх, «інструментальний» із акцентом уваги лише на ресурс окремих інструментів механізму публічного адміністрування у сфері юстиції загалом, на регулюючий вплив норм адміністративного права у відповідній сфері відносин. Відзначається стійка тенденція до збереження посиленої спеціалізації у науковому дослідженні ресурсу юстиції саме в аспекті адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування, що, беззаперечно сприяє з'ясуванню унікальності окремих елементів механізму відповідного

адміністрування, однак із одночасним залишенням поза увагою особливості всього механізму загалом, а тим паче його трансформації в умовах європейської інтеграції. Відповідну прогалину пропонується усунути завдяки пріоритезації комплексного доктринального аналізу механізму адміністративно-правового регулювання у сфері юстиції в Україні з акцентом уваги як на наявні галузеві доктринальні досягнення, так і кореляцією їх із пріоритетними напрямками розвитку вітчизняної науки в умовах євроінтеграційних вітчизняних правотворчих процесів.

3. Обґрунтовано, що законодавче підґрунтя адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції варто розглядати в аспекті «кількарівневості» як його характерної особливості із виокремленням: першого рівня – наднаціонального (міжнародно-правові та європейські стандарти); другого рівня – національного, із його умовним внутрішнім поділом на законодавчий та підзаконний блоки. З огляду на наявність значної кількості різних суб'єктів, наділених нормотворчою компетентністю у сфері юстиції, спостерігається істотне превалювання у законодавчому підґрунті адміністративно-правового регулювання у сфері юстиції підзаконних нормативно-правових актів, що, з одного боку, забезпечує спеціалізацію регулюючого впливу стосовно різних складників сфери юстиції, однак, з іншого боку, істотно ускладнює правозастосування. Кількісні показники відповідних актів законодавства постійно збільшуються, в т.ч. й із урахуванням результатів реалізації євроінтеграційного вектора правотворчих процесів, однак їх «якість» не завжди є високою. З урахуванням цього обґрунтовується теза про можливість і доцільність здійснення систематизації актів законодавства у сфері юстиції, в т.ч. і тих, які визначають засади адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування, із формуванням тим самим сучасного досконалого за змістом й ефективного у застосуванні законодавчого підґрунтя для останнього.

4. Запропоновано оновлений із урахуванням досягнень сучасної вітчизняної науки адміністративного права погляд на розуміння механізму публічного адміністрування у сфері юстиції в умовах європейської інтеграції з обґрунтуванням кореляції ресурсу його елементів із пріоритетами останньої. При цьому доведено, що для усвідомлення всієї унікальності відповідного механізму у сучасних умовах державотворення доцільним є розгляд його у розрізі виокремлення «блоків» його елементів, серед яких: «загальний», «суб'єктний», «об'єктний» та «інструментальний», із акцентом уваги на їх взаємозв'язок та взаємозумовленість. Доведено, що під впливом «загальних умов» суттєво змінюється ресурс кожного із зазначених блоків, що зумовлює й модифікацію всього механізму. Встановлено, що кожен елемент кожного блоку механізму публічного адміністрування набуває унікального змісту та реалізується з метою забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері юстиції, ефективної роботи суб'єктів публічної адміністрації щодо створення належних умов організації роботи у сфері юстиції та справедливого забезпечення прав, свобод, законних публічних та приватних інтересів фізичних та юридичних осіб.

5. Детерміновано архітектуру суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції із виокремленням суб'єктів загальної та спеціальної компетенції залежно від мети та основних напрямів їхньої діяльності. Доведено засадничу роль суб'єктів загальної компетенції, насамперед завдяки формуванню правового підґрунтя для публічного адміністрування у сфері юстиції. Водночас з огляду на різнорівневість результатів їх нормотворчої діяльності для сфери юстиції запропоновано їх умовний поділ на декілька підгруп: а) Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, а також інші («непрофільні» для сфери юстиції) міністерства, б) Державна архівна служба України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів та ін., а також місцеві органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування, які наділені окремими повноваженнями у сфері юстиції України. Доведено, що саме діяльність суб'єктів загальної компетенції формує загальну правову стандартизацію всієї архітектури «суб'єктного» блоку механізму публічного адміністрування у сфері юстиції.

6. Доведено, що «центральною ланкою» всього «суб'єктного» блоку механізму публічного адміністрування у сфері юстиції, яка відіграє «інтеграційну» роль, є Міністерство юстиції України – «центр прийняття рішень» у сфері юстиції України. Дослідження функціонально-організаційної структури Міністерства юстиції України дозволило дійти висновку про її релевантність потребам усієї сфери юстиції і водночас оптимальність, модифікованість та ресурсонаповненість (центральный апарат (директорати, департаменти, відділи, управління та ін.), територіальні органи юстиції (міжрегіональні управління), установи та органи юстиції (науково-дослідні установи судових експертиз, державні нотаріальні контори тощо), підвідомчі установи та державні підприємства, органи, діяльність яких координується Міністром юстиції України та ін.). Обґрунтовано, що саме Мін'юст безпосередньо забезпечує просування процесів інтеграції до Європейського простору свободи, безпеки та юстиції, Європейського простору судово-експертної діяльності, Європейського нотаріального простору, Європейського архівного простору, Європейської пенітенціарної сфери та ін. задля інституціональної розбудови сфери юстиції, гарантування її стійкості, покращення взаємодії, а також удосконалення публічного адміністрування суб'єктами публічної адміністрації у сфері юстиції в Україні.

7. Запропоновано виокремлювати у «суб'єктному» блоці механізму публічного адміністрування у сфері юстиції суб'єкти публічної адміністрації спеціальної компетенції, основні напрями діяльності яких безпосередньо сфокусовані на окремих складниках сфери юстиції – експертному забезпеченні правосуддя, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), виконанні кримінальних покарань та пробації, нотаріаті, безоплатній правничій допомозі, діяльності арбітражних керуючих та з питань банкрутства, архівній справі і діловодстві. Для цих суб'єктів характерною особливістю є посилення спеціалізація діяльності у певній складовій частині

сфери юстиції, що знаходить свій прояв як у правових засадах, так і реалізації їх правового статусу. При цьому у роботі доведено, що саме завдяки цій унікальності відповідних органів їх роль у процесі європейської інтеграції істотно зростає.

8. Запропоновано авторський варіант погляду на роль і значення зав'язків між елементами «суб'єктного» блоку механізму публічного адміністрування у сфері юстиції з умовним їх поділом на внутрішні та зовнішні, горизонтальні та вертикальні. Доведено, що саме наявність цих зав'язків у поєднанні із метою, яку також запропоновано вважати однією із обов'язкових ознак системи, і зумовлює ефективність існування зі своєчасним реагуванням на виклики часу, запити держави та суспільства в умовах євроінтеграційних процесів, усього «суб'єктного» блоку механізму публічного адміністрування у сфері юстиції, його модифікацію. Наголошено на важливості подальшого посилення синергії цих зв'язків між суб'єктами загальної та спеціальної компетенції у сфері юстиції задля створення умов для реалізації євроінтеграційних завдань держави у сфері юстиції.

9. Обґрунтовано доцільність виокремлення у механізмі публічного адміністрування у сфері юстиції «загального» та «інструментального» блоків, роль і значення яких безпосередньо пропонується розглядати в аспекті визначення засадних положень, основних напрямів та практичного втілення їх. Складниками «загального» блоку пропонується визнавати функції (загальні, спеціальні та допоміжні), мету (як «стрижень» публічного адміністрування у сфері юстиції), завдання та принципи публічного адміністрування у сфері юстиції з одночасною демонстрацією конкретних проявів модифікації їх ресурсу в умовах євроінтеграційних процесів, що, беззаперечно, впливає на потенціал відповідного механізму загалом. «Інструментальний» блок забезпечує практичну реалізацію механізму публічного адміністрування у сфері юстиції, а з огляду на обсяги та складники останньої цілком логічним видається його змістове наповнення (нормативно-правові акти, адміністративні акти (індивідуальні акти), адміністративні договори, акти-планування та акти-дії). Доводиться, що в умовах євроінтеграційних процесів змістове наповнення «інструментального» блоку механізму публічного адміністрування у сфері юстиції не тільки збільшується кількісно, але й якісно.

10. Визначено на підставі дослідження поточних результатів євроінтеграційних процесів в Україні, що європейський вектор розвитку у сфері юстиції насамперед передбачає необхідність виконання «домашнього завдання ЄС» для завершення реформи системи суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у відповідності до європейських правових традицій; забезпечення впровадження законодавчих тематичних ініціатив і завершення вже розпочатих процесів розробки проєктів нормативно-правових актів; оптимізацію всього механізму публічного адміністрування у сфері юстиції з акцентом на новаційні управлінські методики, технологічні рішення з метою вдосконалення роботи всіх суб'єктів публічної адміністрації у відповідності до норм та стандартів ЄС; активізацію роботи з підвищення кваліфікації персоналу публічних службовців, особливо посилення їх

«багатомовної спроможності»; активізацію міжнародної професійної співпраці з іноземними колегами у сфері юстиції, інтеграцію до міжнародних інституцій у сфері юстиції тощо.

11. Доведення на підставі порівняльно-правового аналізу європейського досвіду публічного адміністрування у сфері юстиції у країнах ЄС та країнах-кандидатах на вступ до ЄС доцільності масштабування авторської інтерпретації положень про систему суб'єктів публічної адміністрації, правові засади їх організаційної побудови та функціонування у сфері юстиції Латвійської Республіки, Республіки Польща та Грузії й на вітчизняний аналог. Аргументовано унікальність і цінність для можливого запозичення для України досвіду з оптимізації організаційної структури системи органів Міністерства юстиції Латвійської Республіки з усуненням дублювань функціоналу (ліквідація Адміністрації з надання правової допомоги). Обґрунтовано можливість урахування й досвіду Республіки Польща щодо об'єднання функцій Міністра юстиції та Генерального прокурора, що жодним чином негативно не вплинуло на функціонування польської сфери юстиції загалом і продемонструвало свою ефективність, навіть незважаючи на існування деяких «ризиків», пов'язаних із дотриманням принципу незалежності. Цінність досвіду діяльності Міністерства юстиції Грузії для можливого запозичення його в Україні зумовлена комплексним підходом до формування сфери його діяльності, а отже, й підходом до визначення змісту «сфера юстиції» з охопленням відносин громадянства, міграції, дозволів на проживання, видворення тощо.

12. Запропоновано розглядати євроінтеграційний вектор як стратегічний у контексті розвитку міжнародного співробітництва та інтеграції вітчизняних суб'єктів публічної адміністрації до простору міжнародних та європейських інституцій у сфері юстиції. Встановлено, що консолідація з європейською спільнотою за різними напрямками діяльності у сфері юстиції відбувається за сприянням національних суб'єктів (структурні підрозділи Міністерства юстиції України) та європейських суб'єктів, що функціонують на вищому європейському управлінському рівні (Комітет з громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ Європейського парламенту, Рада з питань юстиції та внутрішніх справ Ради Європейського Союзу, Генеральний директорат юстиції та споживачів Європейської комісії та ін.). Доведено, що в умовах євроінтеграційних процесів особливої важливості набуває інтеграція вітчизняних суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у сфері юстиції до «європейського простору інституцій» саме за галузевою ознакою (Європейська мережа судово-експертних установ; Європейська нотаріальна мережа; Європейська конфедерація пробації та ін.), що сприяє не тільки посиленню спеціалізації відповідних процесів, але і синхронізації впровадження у сфері юстиції (всіх її складників) результатів останніх.

13. Запропоновано на підставі дослідження процесів адаптації законодавства України у сфері юстиції до права ЄС авторську модель інституційної системи суб'єктів, які безпосередньо долучаються до реалізації цього стратегічного вектора державотворення, яких класифіковано на дві

групи: 1) ті, що здійснюють координацію, які відповідальні за загальну координацію та реалізацію механізму адаптації; 2) суб'єкти, які здійснюють скринінг законодавства у сфері юстиції. Провідну роль відведено Міністерству юстиції України як центральному органу виконавчої влади у сфері публічного адміністрування у сфері юстиції, а отже, й відповідальному за узгодження нормативно-правових актів у сфері юстиції з актами права ЄС (*acquis communautaire*). Обґрунтовано тезу щодо важливості апроксимації національного законодавства у сфері юстиції та її важливості для побудови в Україні механізму публічного адміністрування європейського зразка через діяльність з покращення механізмів захисту прав людини, правничої допомоги, розбудови електронних сервісів, спрощення доступу до послуг у сфері юстиції, а також виділено основні етапи процесу відповідної адаптації (здійснення перекладу актів права ЄС; аналіз цих актів та формування пропозицій щодо внесення змін до чинних актів законодавства України; розроблення та прийняття нових законодавчих актів тощо).

14. Обґрунтовано доцільність поглибленого дослідження питання розбудови стійкості суб'єктів публічної адміністрації у сфері юстиції до викликів сучасності в умовах наявних загроз. Процес розбудови стійкості розглядається як додатковий інструмент відновлення публічного адміністрування у сфері юстиції у кризових ситуаціях. Аналіз національних та міжнародних актів з питань розбудови стійкості дозволив виділити конкретні заходи з відновлення стійкості суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції (пенітенціарної системи та пробації, сфери експертного забезпечення правосуддя, діяльності в частині виконання рішень Європейського суду з прав людини тощо) та запропонувати авторські інструменти розбудови та відновлення стійкості у сфері юстиції, до яких віднесено: фінансову та грантову підтримку; удосконалення нормативно-правового регулювання; забезпечення підтримки експертів з країн ЄС; цифрову трансформацію; поглиблення міжнародної співпраці та ін.

15. З огляду на сучасний стан адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні та процеси європейської інтеграції запропоновано внести зміни та доповнення до законодавства України, враховувати нові тенденції розвитку сфери юстиції, пріоритезацію новітніх напрямів діяльності Міністерства юстиції України, а також прийняття цілої низки документів стратегічного характеру для розбудови України в умовах євроінтеграції. З метою удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері юстиції розроблено проєкти кількох нормативно-правових актів програмного характеру: «План пріоритетних дій створення та розвитку Українського простору судово-експертної діяльності до 2027 р.», «Концепт розбудови стійкості у сфері юстиції України», а також сформульовано пропозиції щодо впровадження інструментів стратегічних комунікацій у діяльність Міністерства юстиції України, в тому числі й за напрямом європейської інтеграції «Дорожня карта інтеграції та взаємодії суб'єктів сфери юстиції із Європейським простором свободи, безпеки та юстиції».

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:

Статті в періодичних фахових наукових виданнях України:

1. Агапова О.В. Освітня діяльність науково-дослідних установ у сфері експертного забезпечення правосуддя: актуальні питання адміністративно-правового регулювання. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. Т. 85. № 2. С. 56–65. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2019.2.05>.
2. Агапова О.В. Суб'єкти публічного адміністрування у сфері експертного забезпечення правосуддя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 126–129. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/35.pdf.
3. Агапова О.В. Класифікація напрямів діяльності у сфері експертного забезпечення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 3(69). С. 58–63. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.3.10>.
4. Агапова О.В. Щодо необхідності розробки концепції розвитку сфери експертного забезпечення правосуддя в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2020. Вип. 29. С. 162–168. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-21>.
5. Агапова О.В. Мін'юст – головний суб'єкт реалізації публічного адміністрування у сфері експертного забезпечення правосуддя. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. Т. 94. № 3. С. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.3.08>.
6. Агапова О.В. Адміністративно-правовий підхід до визначення правової природи сфери юстиції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34. № 6. С. 179–184. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/29>.
7. Агапова О.В. До питання визначення системи суб'єктів спеціальної компетенції публічної адміністрації у сфері позасудової юстиції. *Правова позиція*. 2023. № 4. С. 104–110. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.21>.
8. Агапова О. Нормативно-правові акти як основні інструменти публічного адміністрування у сфері позасудової юстиції в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4(82). Т. 2. С. 91–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.2.17>.
9. Агапова О. Про зміни у правовому регулюванні дисциплінарної відповідальності судових експертів. *Право України*. 2023. № 12. С. 94–104. DOI: <https://doi.org/10.33498/loiui-2023-12-094>.
10. Агапова О.В. Адміністративно-правовий аналіз критеріїв класифікації завдань публічного адміністрування у сфері юстиції в Україні. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 375–380. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.52>.

11. Агапова О.В. Детермінація суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у сфері нотаріату. *Правові новели*. 2024. Вип. 22. Т. 2. С. 132–137. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.2.17>.

12. Агапова О.В. До питання визначення спеціальних суб'єктів публічного адміністрування у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 92–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.12>.

13. Агапова О. Європейська інтеграція у сфері юстиції України: основні напрями реформування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 593–596. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/147>.

14. Агапова О. Інституційна система суб'єктів публічного адміністрування загальної компетенції у сфері позасудової юстиції України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 1(83). С. 137–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.21>.

15. Агапова О.В. Механізм публічного адміністрування у сфері позасудової юстиції. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 1. С. 128–132. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.1.19>.

16. Агапова О. Міжнародне співробітництво суб'єктів публічної адміністрації України у сфері позасудової юстиції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 758–761. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/183>.

17. Агапова О.В. Принципи діяльності у сфері юстиції України. *Правова позиція*. 2024. № 2. С. 69–72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-2.14>.

18. Агапова О.В. Роль Міністерства юстиції України у відновленні справедливості для України через міжнародний реєстр збитків. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 795–798. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/192>.

19. Агапова О.В. Функції суб'єктів публічної адміністрації спеціальної компетенції у сфері позасудової юстиції. *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.31>.

**Стаття в періодичному науковому виданні України,
яке на дату публікації було нефаховим:**

20. Kliuiev O., Agapova O., Palkova K. International Projects as a New Form of Collaboration in the Sphere of Expert Ensuring of Justice. *Архів кримінології та судових наук*. 2020. № 2. С. 24–32. DOI: <https://doi.org/10.32353/ACFS.2.2020.01>.

Статті в зарубіжних наукових виданнях:

21. Агапова О. Експертне забезпечення: проблеми визначення змісту та класифікації. *REOS: Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2020. № 4. Р. 4–9. URL: <https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/3cb61b54dfe6b5bc9d038e3b292e4f77.pdf/ReOS%2004%20aus%202020.pdf>.

22. Agapova E., Palkova K. “Public Administration” in the Latvian and Ukrainian Administrative and Legal Traditions. *Socrates*. 2020. № 2. Р. 66–71. DOI: <https://doi.org/10.25143/socr.17.2020.2.066-071>.

23. Agapova O. International Cooperation between Ukraine and Latvia in the Area of Justice (Executive Branch of Power). *Socrates*. 2021. № 2. P. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.25143/socr.20.2021.2.067-074>.

24. Agapova O. International Register of Damage: The Guarantee of Recovering Justice in Ukraine. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2024. Vol. 10. Iss. 1. P. 97–110. DOI: <https://doi.org/10.47305/JLIA24101106a>.

Розділ в зарубіжній колективній монографії:

25. Агапова О. Цифровізація суб'єктів публічного адміністрування у сфері юстиції: організаційно-правові засади. *Digital Trends and Anti-Corruption Reforms in Public Administration* : Scientific monograph. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2023. P. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-369-9-1>.

Статті в періодичних наукових виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Sciences та Scopus:

26. Kliuiev O., Agapova O., Simakova-Yefremian E., Snigerov O. The Contribution of Forensic Examination to Ensuring the Right to a Fair Trial within ECtHR Case-law. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. Vol. 4. Iss. 4. P. 104–115. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.4-n000087>.

27. Palkova K., Agapova O. Legal Tech in Legal Education: Global Perspectives and Challenges from the Latvian-Ukrainian Experience. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2021. Vol. 5. COVID-19 Impact on Education. Information Technologies in Education. Innovation in Language Education. P. 414–425. DOI: <https://doi.org/10.17770/SIE2021VOL5.6166>.

28. Palkova K., Agapova O., Zīle A. OER as a Tool for Sustainable Development: The Ukrainian-Latvian Experience of Forensic Science Experts. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10. Iss. 3. P. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n3p15>.

29. Abuseridze G., Agapova O. The Effect of Sanctions Against the Background of the Russian Occupation of Ukraine. *Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering – 2022: Synergetic Engineering* / eds.: M. Nechyporuk, V. Pavlikov, D Kritskiy. Springer, 2023. P. 475–481. (Lecture Notes in Networks and Systems; Vol. 657). DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-36201-9_41.

30. Abuseridze G., Agapova O., Paliani-Dittrich I., Grasis J., Kavelidze E. Migration From Georgia and Ukraine in the Context of Russian Aggression. *Handbook of Research on the Regulation of the Modern Global Migration and Economic Crisis* / eds.: E. Alaverdov, M. Bari. IGI Global, 2023. P. 107–121. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6334-5.ch007>.

31. Kolomoiets T., Agapova O. Strengthening the Justice Sector in Ukraine and European Assistance in Response to Russia's Aggression. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Vol. 10. № 2. P. 134–138. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-2-134-139>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

32. Агапова О.В. До питання взаємопов'язаності адміністративного права та публічного адміністрування. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення* : збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 11–12 квітня 2019 р. Харків : Право, 2019. С. 32–35.

33. Агапова О. В. «Building Integrity» у сфері експертного забезпечення правосуддя. *III Харківський міжнародний юридичний форум «Актуальні проблеми адміністративно-правової науки» (до 95-річчя від дня народження Р.С. Павловського)* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 26 вересня 2019 р. Харків : Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 144–147.

34. Агапова О.В. Публічне адміністрування у сфері експертного забезпечення правосуддя. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення* : збірник наукових праць за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 9–10 квітня 2020 р. Харків : Право, 2020. С. 382–384.

35. Агапова О.В. «Відкритий освітній ресурс: судова експертиза». Крок до модернізації методів підготовки судових експертів. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції-полілогу, м. Харків, 15–16 квітня 2021 р. Харків : Право, 2021. С. 301–302.

36. Агапова О. Стійкість суб'єктів публічного адміністрування у кризових ситуаціях. *Євроінтеграційні вектори реформ у сфері публічного адміністрування* : збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 17 травня 2023 р. Харків : Мадрид, 2023. С. 61–67.

37. Агапова О. Стійкість публічного адміністрування у сфері юстиції. *Актуальні проблеми правової науки* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 29 лютого 2024 р. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. С. 4–8.

38. Агапова О. Український простір судово-експертної діяльності: правові та практичні засади консолідації експертної спільноти. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції* : матеріали міжнародного науково-практичного конгресу, м. Запоріжжя, 16 травня 2024 р. ; у 2 ч. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Ч. 1. С. 6–8.

АНОТАЦІЇ

Агапова О.В. Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України в умовах європейської інтеграції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2024.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері юстиції України в умовах європейської інтеграції. Детерміновано розуміння сфери юстиції її позасудової/адміністративної складової частини, а також процеси її публічного адміністрування зі з'ясуванням особливостей адміністративно-правового регулювання та урахуванням порівняльно-правового аналізу національного і наднаціонального досвіду її функціонування, виокремлення проблемних аспектів правозастосування та визначення шляхів їх вирішення у розрізі реалізації європейської інтеграції України, адаптації національного законодавства у сфері позасудової/адміністративної юстиції до актів права Європейського Союзу (acquis ЄС), а також розбудові стійкості адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері позасудової/адміністративної юстиції до викликів сучасності. Досліджено архітектуру суб'єктів публічної адміністрації у сфері позасудової/адміністративної юстиції та ідентифіковано їх основні сфери впливу, такі як: експертне забезпечення правосуддя; організація примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб); виконання кримінальних покарань та пробації; нотаріат; безоплатна правнича допомога; діяльність арбітражних керуючих та з питань банкрутства; архівна справа і діловодство.

З урахуванням аналізу і синтезу науково-доктринальних концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, національного та європейського законодавства автором сформульовані пропозиції та рекомендації, що дають можливість розробити раціональну концептуальну модель адміністративно-правового регулювання та вдосконалити публічне адміністрування у сфері юстиції в Україні в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, адаптація законодавства, європейська інтеграція, механізм, міжнародне співробітництво, Міністерство юстиції України, публічне адміністрування, стійкість, сфера юстиції, юстиція (позасудова/адміністративна).

Agapova O.V. Administrative and legal regulation of public administration in the Justice Area of Ukraine in the context of European integration. – Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of Doctor of Law with a specialization in 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2024.

This dissertation is devoted to a comprehensive study of the administrative and legal regulations of public administration in the Justice Area of Ukraine in the context of European integration. The author defines the concept of the area of justice, its extrajudicial/administrative component, as well as the processes of its public administration, clarifying the peculiarities of administrative and legal regulation by considering a comparative legal analysis of national and supranational experiences in its functioning, identifying problematic aspects of law enforcement, and proposing solutions in the context of Ukraine's European integration. This includes the

adaptation of national legislation in the field of extrajudicial/administrative justice to the EU acquis, as well as building the resilience of administrative and legal regulation of public administration in the field of extrajudicial/administrative justice to modern challenges. This study examines the architecture of public administration entities in the area of extrajudicial/administrative justice and identifies their main areas of influence: expert support for justice; organization of the enforcement of decisions by courts and other bodies (officials); execution of criminal sentences and probation; notary services; free legal aid; activities of arbitration and bankruptcy managers; and archival and document management.

Based on the analysis and synthesis of the scientific and doctrinal concepts of domestic and foreign scholars, as well as national and European legislation, the author offers proposals and recommendations that aim to develop a rational conceptual model of administrative and legal regulation and improve public administration in the field of justice in Ukraine in the context of European integration.

Key words: *administrative and legal regulation, adaptation of legislation, European integration, mechanism, international cooperation, Ministry of Justice of Ukraine, public administration, resilience, Justice Area, justice (non-judicial/administrative).*

Підписано до друку 25.08.2024. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 1,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1112.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.